

પરસ્પર સહયોગ

વાત ખૂબ પ્રસિદ્ધ છે કે વૃદ્ધ પિતાએ પોતાના બાળકોને એકઠા કર્યા અને લાકડાનો એક ભારો તોડવાનું કર્યું. બધાએ વારફરતે કોશિશ કરી, પણ તે વળી કેવી રીતે તૂટી શકતો હતો ! પછી અનુભવી પિતાએ એક-એક લાકું અલગ કરી દીધું અને દરેકને એક-એક લાકું આપીને તોડવાનું કર્યું. બધાએ ખૂબ સરળતાથી તેને તોડી નાખ્યું. પિતાએ બાળકોને શિખામણ આપતાં કર્યું કે એકની શક્તિ સીમિત હોય છે, જો તમે સૌ ભેગા મળીને રહેશો અને એક-બીજાને સહયોગ કરતા રહેશો, તમને કોઈ તોડી નહીં શકે.

હઝરત ઈશ્વરાહીમ عليه السلام ને અલ્લાહ તુઅલાએ કાબાના નિર્માણનો આદેશ આપ્યો. હઝરત ઈશ્વરાહીમ عليه السلام અલ્લાહના આદેશના પાલનમાં કાબાના નિર્માણમાં લાગી ગયા. તેમણે પોતાના સુપુત્ર હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام ને પણ આ જ કામમાં લગાવી દીધા. તેમના સહયોગથી કાબાનું નિર્માણ પૂરું થઈ ગયું. કુર્અનમાં આનો ઉલ્લેખ આ રીતે કરવામાં આવ્યો છે :

﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا نَقْبَلُ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾
البقرة: ١٢٧

અનુવાદ : “અને યાદ કરો ઈશ્વરાહીમ અને ઈસ્માઈલ عليه السلام ને, જ્યારે આ ઘરની દીવાલો ઊભી કરી રહ્યા હતા, તો દુઓ કરતા જતા હતા કે - હે અમારી આ સેવાને કબૂલ કર, તું સૌનું સાંભળવાવાળો અને સર્વજ્ઞ છે.” (સૂરા: બકરહ, આ. ૧૨૮)

એ જ પ્રમાણે હઝરત મૂસા عليه السلام ને અલ્લાહ તુઅલાએ જ્યારે ફિરઔન તરફ તૌહીદનું આમંત્રણ આપવા માટે મોકલ્યા, તો આપ عليه السلام એ અલ્લાહ તુઅલાને નિવેદન કર્યું કે મારા ભાઈ હારુનને મારો સહયોગી બનાવી દો. અલ્લાહે આપ عليه السلام ની દરખાસ્તને કબૂલ કરી. કુર્અનમાં છે :

﴿وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ٢٩ هَرُونَ أَخِي ٣٠ أَشَدُ دِيهِ أَزْرِي ٣١ وَأَشَرِكُهُ فِي أَمْرِي ٣٢ طَه: ٢٢ - ٢٩﴾

અનુવાદ : “અને મારા માટે મારા કુટુંબમાંથી એક નાયબ નિયુક્ત કરી દો, હારુન, જે મારો ભાઈ છે. તેના દ્વારા મારા હાથ મજબૂત કરો અને તેને મારા કામમાં સામેલ કરી દો.” (તા-હા, આ. ૨૯-૩૨)

જુલકરનૈન એક શક્તિશાળી અને મહાન ન્યાયી બાદશાહ થઈ ગયો. તે સફર કરતો-કરતો એક એવા સ્થળે પહોંચ્યો, જ્યાંના લોકો પાડોસી કોમ યાજૂજ-માજૂજના અત્યાચાર અને હિસાના ખરાબ રીતે ભોગ બનેલા હતા. આ લોકોએ જુલકરનૈનને વિનંતી કરી કે અમારા અને યાજૂજ-માજૂજ દરમ્યાન એક બંધ બાંધી આપો

કે જેથી તેઓ અમારા પર હુમલો ન કરી શકે. જુલકરનૈને તેમને કહ્યું કે લોખંડ લાવો, અમે બંધ બાંધી આપીએ છીએ. આમ, એ લોકોએ પરસ્પર સહયોગથી મોટી માત્રામાં લોખંડ એકત્ર કર્યું અને જુલકરનૈને એ લોખંડને પીગળાવીને એ રસ્તો બંધ કરી દીધો, જ્યાંથી યાજૂજ-માજૂજ આવીને અત્યાચાર કરતા હતા. આ રીતે પરસ્પર સહયોગ અને એક-બીજાની મદદથી અત્યાચારનું નિર્મૂલન થઈ ગયું. કુર્અનમાં આનું વર્ણન આ રીતે છે :

﴿قَالُوا يَنِّدَا الْقَرَنِينَ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَاجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ تَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْتَنَا وَبَيْتَهُمْ سَدًّا﴾
 ٩٤
 ﴿قَالَ مَا مَكَّنَّ فِيهِ رَبِّ خَيْرٍ فَاعْيُنُونِي بِقُوَّةِ أَجْعَلَ بَيْتَكُمْ وَبَيْتَهُمْ رَدَمًا﴾
 ٩٥ - ٩٤   ﴿الكھف﴾

અનુવાદ : “એ લોકોએ કહ્યું : હે જુલકરનૈન ! યાજૂજ અને માજૂજ આ ભૂમિમાં ઉપદ્રવ ફેલાવે છે. તો શું અમે તને કોઈ ટેક્ષ આ કામ માટે આપીએ કે તું અમારા અને તેમના વચ્ચે એક બંધ બાંધી દે ? તેણે કહ્યું : જે કંઈ મારા રબે મને આપી રાખ્યું છે તે પુષ્ટળ છે. તમે બસ, મહેનતથી મારી મદદ કરો, હું તમારા અને તેમના વચ્ચે બંધ બનાવી આપું છું.” (સૂરા: કહફ, આ. ૮૪-૮૫)

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ હિજરત પછી સૌપ્રથમ મસ્ઝિદનું નિર્માણ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. મસ્ઝિદના નિર્માણમાં બધા સહાબા સામેલ થયા અને પરસ્પર સહયોગથી મસ્ઝિદનું નિર્માણ-કાર્ય પૂરું કરવામાં આવ્યું.

એ જ પ્રમાણે સહાબા કિરામ ﷺ એ મળીને એકત્ર અને સંપથી કાફિરોની સાથે જિહાદ કર્યો. ગજવાએ-અહૃતુભાં જ્યારે કે બધા કાફિરોએ મદીના પર ચઢાઈ કરી દીધી હતી, તો હજરત સલમાન ફારસી ﷺ ની સલાહથી રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ખંડક (ખાઈ) ખોદવાનો નિર્ણય કર્યો. એમાં બધા સહાબા કિરામે ખબે-ખભા મેળવીને પૂર્ણ એકત્ર અને સંપથી ખંડક ખોદી અને મદીનાને કાફિરોના આકમણથી સુરક્ષિત કરી લીધું, અને અહ્લાદ ત્રાયાલાએ મુસલમાનોને સહાયતા અને વિજય પ્રદાન કર્યો.

ઉપરોક્ત બધા પ્રસંગોમાં સમાન બાબત સહયોગ અને એક-બીજાની મદદ છે. સ્વયં અહ્લાદ ત્રાયાલાએ આનો આદેશ આપ્યો છે :

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْأَلْبَرِ وَالنَّقْوَى﴾
 ૨   ﴿المائدા﴾

અનુવાદ : “જે કામ નેકી અને તકવા (ઈશનિષા)ના છે તેમાં બધાથી સહયોગ કરો.” (સૂરા: માઈદા, આ. ૨)

સહયોગની ફળીલત :

સહયોગ જીવનની સ્પષ્ટ-સ્વયંસિદ્ધ હકીકત અને મહત્વની જરૂરત છે. તેનો કોઈને પણ ઈન્કાર નથી. સચ્ચાઈ એ છે કે જીવનની જરૂરતોની પૂર્તિ એકલા હાથે સંભવ નથી. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે જો કોઈની પાસે વધારાની સવારી હોય, તો તે સવારી વગરના વ્યક્તિને આપી દે. એ જ પ્રમાણે કોઈની પાસે તેની જરૂરતથી

વધારે ભાથું (ભોજન) હોય, તો જેના પાસે ન હોય તેને આપી દે. (મુસ્લિમ, અખૂ દાઉદ)

રસૂલુલ્હાન મિશન એ સેવકો, નોકર-ચાકરોને સહાયતા અને મદદ માટે પ્રોત્સાહન આપ્યું છે. ફરમાવ્યું કે તેમની શક્તિથી વધારે તેમના પર બોજ ન નાખો અને જો એવું હોય તો તેમને મદદ કરો અને સહયોગ કરો.

(ਮੁਤਾਸ਼ਕ ਅਲਾਵਾ)

મોમિનનો સૌથી ઉત્તમ સહાયક અને મદદગાર અલ્લાહ તુઆલા છે. પોતાની મુશ્કેલીઓમાં તે તેનાથી જ મદદની યાચના કરે છે અને તેનાથી જ સહાયતા માટે કાલાવાલા કરે છે. દરેક નમાજમાં તે જે કહે છે, એ તેનો સ્પષ્ટ પુરાવો છે : -

الفاتحة: ٥

અનુવાદ : “અમે તારી જ ઈબાદત કરીએ છીએ અને તારાથી જ મદદ માગીએ છીએ.”

(સૂરા: ફાતિહા, આ. ૫)

પરસ્પર સહયોગ અને એક-બીજાની મદદ માત્ર માનવીની જ ખાસિયત નથી, બલ્કે તુચ્છ-થી-તુચ્છ સર્જન, જેમ કે કીડી અને મધમાખીમાં પણ આ ગુણ જોવા મળે છે. સ્પષ્ટ છે કે માનવી, જેને બુદ્ધિ અને ભેદ પારખવાની શક્તિ આપવામાં આવી છે, તેનામાં આ ગુણ હોવો બધી રીતે અપેક્ષિત અને પ્રયોજિત છે.

રસૂલુલ્હાનું એ ફરમાવ્યું : પરસ્પર પ્રેમ અને સ્નેહમાં મોભિનોનું ઉદાહરણ એક શરીરની જેમ છે કે જો કોઈ એક અંગમાં તકલીફ થાય છે, તો આખું શરીર પીડા અને તાવમાં ગ્રસ્ત થઈ જાય છે. (મુસ્લિમ)

એક બીજી રિવાયતમાં આપ હાથું એ ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ તુઆલાનો હાથ, અર્થાત્ તેનું સમર્થન તેમજ મદદ અને સહાયતા ‘જમાઅત’ (એકતા અને સંપની સાથે રહેવાવાળા સમૂહ કે સમુદાય)ની સાથે હોય છે.

(મુત્તરફિક અલયાદિ)

આપ હિન્દુ એ ફરમાવ્યું કે મોમિન, મોમિન માટે એક ઈમારત સમાન છે કે જેનો પ્રત્યેક ભાગ બીજા ભાગની મજબૂતીનું કારણ હોય છે. (મુતાહિક અલયહિ)

સહયોગ ક્યાં ન કરવો જોઈએ :

બૂરાઈ અને બગાડ તેમજ અત્યાચારમાં તદ્દન સહયોગ ન કરવો જોઈએ. અહ્લાહ તુઅલાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَلَا نَعَاوِنُ عَلَىٰ أَلْأَثْرِ وَالْمَدْوَنِ﴾ المائدة: ٢

અનુવાદ : “અને છે ગુના (અને પાપ) અને અત્યાચારના કામો છે, તેમાં કોઈને સહયોગ ન કરો.”

(સૂર: માઈદા, આ.૨)

મુસલમાન જો કોઈને બૂરાઈ કરતો જુએ, તો તેણે ન તો તેની હાંસી ઉડાવવી જોઈએ અને ન તેને બેઆબરૂ કરીને તેનું અપમાન કરવું જોઈએ, કેમ કે સંભવ છે કે બૂરાઈ કરતો વ્યક્તિ હઠાગ્રહમાં આવીને શૈતાનનો કોળિયો બની જાય. મુસલમાન કરે, તો માત્ર એટલું કરે અને એ જરૂરી પણ છે કે તેનો હાથ પકડી લે, તેને શિખામણ આપે અને તેને સમજાવે કે તે ખોટું કરી રહ્યો છે.

